

นิพนธ์ต้นฉบับ

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

นนท์ จินดาเวช พ.บ.*

*กลุ่มงานศัลยกรรมออร์โธปิดิกส์ โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

Received: February 25, 2019 Revised: March 12, 2019 Accepted: May 5, 2019

บทคัดย่อ

ที่มาของปัญหา: ภาวะข้อเข่าเสื่อมเป็นภาวะที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นเรื่อยๆ จากการที่ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างมากในปัจจุบันประเทศไทย พบผู้ป่วยสูงอายุมากกว่า 6 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2561 จังหวัดสมุทรปราการมีจำนวนผู้สูงอายุ 163,560 คน ซึ่งจะพบว่าเป็นโรคข้อเข่าเสื่อมจำนวน 3,468 คน และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีผู้สูงอายุ จำนวน 21,601 คน พบว่าเป็นโรคข้อเข่าเสื่อม จำนวน 479 คน มีผู้ป่วยเข้ารับการรักษาผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จำนวน 63 คน จึงจำเป็นต้องศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าต่อไป

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าและปัจจัยที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วัสดุและวิธีการ: การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 100 คน โดยเก็บข้อมูลทั้งหมดในช่วงเวลาที่ศึกษา วิธีการเก็บข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์และ

แบบวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ระหว่างวันที่ 1 เดือนธันวาคม ถึงวันที่ 31 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษา: ผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ระดับดี ร้อยละ 66 และระดับปานกลาง ร้อยละ 34 ปัจจัยที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ได้แก่ ความสามารถในการดูแลตนเอง สภาพแวดล้อมภายในบ้านและการได้รับการสนับสนุนทางสังคม โดยสามารถทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการได้ร้อยละ 31.3

สรุป: หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ควรส่งเสริมความสามารถในการดูแลตนเอง ให้คำแนะนำในการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านที่เหมาะสม มีการสนับสนุนทางสังคมโดยจัดทีมสุขภาพเยี่ยมบ้านให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อน เพื่อให้ผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่ามีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ; ภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า

Original article

Quality of Life after Total Knee Replacement Surgery of Elderly People at
Bangplee Hospital Samut Prakan Province

Non Chindavech , M.D.*

*Orthopedic Department, Bangplee Hospital, Samutprakan province, Thailand.

Abstract

Background : Osteoarthritis is a common condition among the elderly. This tendency is on the rise given the increasing elderly population. At present, Thailand has more than 6 million patients. In the year 2019, the elderly population of Samut Prakan Province numbered 163,560 people. It was found that 3,468 of these people were experiencing osteoarthritis. In the Bangplee District of Samut Prakan Province there are 21,601 elderly people and 479 of them have osteoarthritis. A total of 63 people have undergone knee replacement surgery at Bangplee Hospital. Therefore, it has been necessary to study the quality of life of the elderly patients after undergoing knee replacement surgery at Bangplee Hospital in Samut Prakan Province so that guidelines could be established for caring for the elderly after knee replacement surgery.

Objective: To study the quality of life of elderly people after total knee replacement surgery at Bangplee Hospital in Samut Prakan Province, as well as to predict the factors affecting their quality of life.

Materials and methods: This was a cross-sectional survey. The samples were 100 people aged 60 who had undergone total knee replacement surgery and these were selected as the total population. The data was collected through the interview and quality of life questionnaire between 1st-31st December 2018. The data was analyzed by using Pearson's correlation

coefficient and Stepwise-Multiple Regression analysis.

Results: The results showed that 66% of the elderly had experienced a high level of quality of life, followed by 34% with a moderate level. The factors predicting quality of life with a level of statistical significance ($p < 0.05$) included the following: their abilities for self-care, their home environments, and social support. These three factors could be used as correlating factors in order to predict the quality of life for elderly people after total knee replacement surgery as correctly as 31.3%

Conclusion: Therefore, the recommendations from this study have indicated that the Healthcare Officers for elderly people in the Bangplee District of Samut Prakan Province should promote the development of self-care abilities. Furthermore, they should make suggestions for the patients' home environments so that the interiors can be equipped with various hand-rails to support the patients when standing or walking. In order to receive social support, home healthcare teams should be established to give advice on how to prevent complications. Finally, after total knee replacement surgery, these recommendations could lead to an improved quality of life for these elderly people.

Keywords: quality of life; elderly people; after total knee replacement surgery

บทนำ

ภาวะข้อเข่าเสื่อมเป็นภาวะที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุและมีแนวโน้มจะสูงขึ้นเรื่อยๆ จากการที่ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน ประเทศไทยพบผู้ป่วยมากกว่า 6 ล้านคน สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากน้ำหนักตัวที่มาก ใช้เข่ามากอาจใช้นานกว่าปกติ หรือผิดท่า ผู้ที่มีภาวะข้อเข่าเสื่อมมากๆ จะมีอาการเจ็บหรือปวด ข้อเข่าผิดรูป ข้อฝืด หรือข้อติด เดินได้ไม่ปกติ การปฏิบัติภารกิจประจำวันต่างๆ ทำได้ไม่สะดวก ส่งผลให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ในปี พ.ศ. 2561 จังหวัดสมุทรปราการมีจำนวนผู้สูงอายุ 163,560 คน ซึ่งจะพบว่าโรคข้อเข่าเสื่อมจำนวน 3,468 คน และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีผู้สูงอายุจำนวน 21,601 คน พบว่าเป็นโรคข้อเข่าเสื่อม จำนวน 479 คน มีผู้ป่วยเข้ารับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลีจำนวน 63 คน จึงตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า เพื่อให้สามารถดูแลตนเองได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า ป้องกันและลดภาวะแทรกซ้อนภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า รวมทั้งลดภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ทำให้ผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถคาดทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วัสดุและวิธีการ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional study) ประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา คือผู้สูงอายุเพศหญิงหรือชายอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าโดยเข้ารับ

การผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2561 และอาศัยอยู่ที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวนทั้งหมด 100 คน โดยเก็บข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ได้แก่แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยประยุกต์มาจากการทบทวนวรรณกรรม และแบบสัมภาษณ์ที่ดัดแปลงมาจากผู้วิจัยอื่นร่วมด้วยตามแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่างๆ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและข้อมูลด้านการเจ็บป่วย ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความสามารถในการดูแลตนเอง ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ส่วนที่ 4 แบบสัมภาษณ์การได้รับการสนับสนุนทางสังคม ส่วนที่ 5 แบบวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการหาความตรงของเนื้อหา (content validity) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แก้ไขปรับปรุงเพื่อความสมบูรณ์โดยนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ช่วยตรวจสอบความถูกต้องและตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา ก่อนนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วนำมาหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity index) ได้ค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์เท่ากับ 0.8 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ทั้งฉบับโดยวิธีของแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.8 แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัยตั้งแต่วันที่ 1 ถึงวันที่ 31 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 โดยทำการเก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์จนได้ข้อมูลครบ จำนวน 100 คน

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง: คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการศึกษาได้รับ การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการ

จริยธรรมวิจัยในมนุษย์โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ตามหนังสืออนุมัติเลขที่ 5/2561 ปี 2561 ลงวันที่ 13 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล: ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาโดยใช้การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง และสถิติเชิงวิเคราะห์ (analysis statistics) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลปัจจัยนำเข้าได้แก่ สถานภาพสมรส รายได้ ลักษณะครอบครัว ระยะเวลาภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า ความสามารถในการดูแลตนเอง ข้อมูลปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน และข้อมูลปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม วิเคราะห์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และวิเคราะห์หาปัจจัยคาดการณ์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.05

ผลการศึกษา

1. ลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า เป็นเพศหญิงมากที่สุดร้อยละ 91 และเพศชายร้อยละ 9 มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปีมากที่สุด ร้อยละ 53 มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 69.6 ปี อายุต่ำสุด 60 ปี และอายุ

สูงสุด 87 ปี มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 55 ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 61 มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 81 ประมาณครึ่งหนึ่งอาศัยในครอบครัววัยขยาย ร้อยละ 54 มีโรคประจำตัวเรื้อรังหรือภาวะเรื้อรัง คือโรคความดันโลหิตสูงมากที่สุดร้อยละ 53 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง 1-10 ปี ร้อยละ 95 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนจากโรคเรื้อรัง ร้อยละ 93 มีการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่ามานาน 1 ปี ร้อยละ 39 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีอาการแทรกซ้อนภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า ร้อยละ 92 ภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าสามารถเดินได้ปกติ ร้อยละ 94 และครึ่งหนึ่งภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าชีวิตดีขึ้นมาก ร้อยละ 54

2. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับดี ร้อยละ 66 รองลงมาระดับปานกลาง ร้อยละ 34 เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า พบว่าผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53 รองลงมาคือ มีคุณภาพชีวิตระดับดีร้อยละ 47 ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตด้านจิตสังคมในระดับดี ร้อยละ 68 รองลงมาคือ มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ร้อยละ 32 และส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณในระดับดีมากที่สุด ร้อยละ 71 รองลงมาคือ มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ร้อยละ 29

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามคุณภาพชีวิต (n=100)

คุณภาพชีวิต	ระดับคะแนนคุณภาพชีวิต			
	ปานกลาง		ดี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คุณภาพชีวิตโดยรวม	34	34	66	66
ด้านร่างกาย	53	53	47	47
ด้านจิตใจ	32	32	68	68
ด้านสังคม	29	29	71	71

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

การวิเคราะห์ปัจจัย 2 ตัวแปร (bivariate analysis) เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัย 2 ตัวแปร (bivariate analysis) เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า (n=100)

ปัจจัย	คุณภาพชีวิต	
	Pearson's Correlation	p - value
ระยะเวลาภายหลังการผ่าตัด	0.200	0.046
ความสามารถในการดูแลตนเอง	0.420	< 0.001
การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน	0.300	0.002
การได้รับการสนับสนุนทางสังคม	0.207	0.039

4. ปัจจัยที่สามารถคาดการณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

การวิเคราะห์ปัจจัยพหุตัวแปร (multivariate analysis) เพื่อหาปัจจัยที่สามารถคาดการณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่โรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูง

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยพหุตัวแปร (multivariate analysis) เพื่อหาปัจจัยที่สามารถคาดการณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า (n=100)

ตัวแปรทำนาย	B	Beta	t
ความสามารถในการดูแลตนเอง	1.062	0.352	3.911
การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน	0.984	0.252	2.758
การได้รับการสนับสนุนทางสังคม	0.703	0.244	2.760
Constant = 28.540			

สามารถสร้างสมการถดถอยเพื่อใช้ในการคาดการณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า ได้ดังนี้

$$Y = 28.540 + 1.062 (\text{ความสามารถในการดูแลตนเอง}) + 0.984 (\text{การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน}) + 0.703 (\text{การได้รับการสนับสนุนทางสังคม}) R^2 = 31.28$$

วิเคราะห์พบว่าระยะเวลาภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ความสามารถในการดูแลตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิต ($r = 0.200$, $r = 0.207$, $r = 0.300$, $r = 0.420$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

อายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า ซึ่งได้จากการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression) พบว่ามีตัวแปรที่สามารถคาดการณ์ 3 ตัวแปร โดยเรียงลำดับตามค่า Beta ได้แก่ ความสามารถในการดูแลตนเอง การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน การได้รับการสนับสนุนทางสังคม (0.352, 0.252 และ 0.244) โดยสามารถรวมทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า ได้ร้อยละ 31.3

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า มีคุณภาพชีวิตอยู่ระดับดี ร้อยละ 66 รองลงมา ระดับปานกลาง ร้อยละ 34 ส่วนใหญ่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่ามานาน 1 ปี ร้อยละ 39 รองลงมา 2 ปี ร้อยละ 29 ส่วนใหญ่ภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าไม่มี

อาการแทรกซ้อน ร้อยละ 92 ส่วนใหญ่ภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าสามารถเดินได้ปกติ ร้อยละ 94 และครึ่งหนึ่งภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าอาการดีขึ้นมาก ร้อยละ 54 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า เกินครึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งผู้สูงอายุทุกคนมีสิทธิในการรักษาพยาบาล ร้อยละ 100 จึงช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาภายหลังการผ่าตัด และมีสถานภาพสมรสอยู่ ร้อยละ 55 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1-5 คน ร้อยละ 83 จึงมีคนในครอบครัวดูแลให้ความช่วยเหลือทำให้รู้สึกปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต ส่งผลให้ผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่ามีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี ร้อยละ 66 สอดคล้องกับการศึกษาของ ทศนีย์ มีประเสริฐ และเสาวภา อินผา พบว่า ความสามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หลังผ่าตัดเพิ่มขึ้น ร้อยละ 65.3 ความสามารถในการใช้งานเข่าหลังผ่าตัดดีขึ้น ร้อยละ 76.5 คุณภาพชีวิตสุขภาพโดยทั่วไปของผู้ป่วยอยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยม ร้อยละ 71.2

ส่วนปัจจัยที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า ซึ่งการศึกษาพบว่ามี 3 ปัจจัย ได้แก่ ความสามารถในการดูแลตนเอง การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม สามารถอธิบายได้ว่า ความสามารถในการดูแลตนเอง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตภายหลังผ่าตัดเข่า ซึ่งหากผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ดีก็จะสามารถป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นภายหลังการผ่าตัดได้ นอกจากนั้นหากผู้สูงอายุมีการดูแลตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องก็จะทำให้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้เป็นปกติไม่เป็นภาระกับบุคคลในครอบครัว จึงนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญฤดี โกพลรัตน์, สุพร สุนัยคุชฎีกุล, นภาพร วาณิชกุล, ระพีพัฒน์ นาคบุญนำ (2560) ที่พบว่าความแตกต่างทางสุขภาพ การจัดการตนเอง ภาวะการทำหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสุขภาพของผู้ป่วย และการรับรู้การดูแลแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อมหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าเทียมได้ ร้อยละ 33.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยปัจจัยที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตได้สูงสุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ภาวะการทำหน้าที่

รองลงมา คือ ความรับผิดชอบต่อสุขภาพของผู้ป่วยและการจัดการตนเอง นอกจากนั้นปัจจัยด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านและการได้รับการสนับสนุนทางสังคมก็เป็นปัจจัยร่วมทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า อธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุภายหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าที่มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านที่ปลอดภัยป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้และการที่ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนทางสังคมทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกปลอดภัย และได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ก็จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ กฤษฏากมล ชื่นอ้อม (2555) ที่พบว่าปัจจัยสนับสนุนทางสังคม สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตในมิติสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีภาวะข้อเข่าเสื่อมในชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) หน่วยบริการในจังหวัดสมุทรปราการ ควรส่งเสริมความสามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโดยการส่งเสริมการดูแลตนเองที่บ้าน โดยการจัดทีมสหวิชาชีพเยี่ยมบ้านเพื่อสังเกต ประเมิน และให้คำแนะนำแนวทางปฏิบัติตนเองสำหรับผู้ป่วยภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า และประสานงานกับอาสาสมัครสาธารณสุขให้มีการเยี่ยมบ้านและให้คำแนะนำในการดูแลตนเองเพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี 2) หน่วยบริการในจังหวัดสมุทรปราการ ควรมีการสนับสนุนแรงจูงใจให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วยและครอบครัวในการจัดสภาพแวดล้อมในบ้านที่เหมาะสมภายหลังการผ่าตัด รวมถึงมีการสนับสนุนจากบุคลากรสาธารณสุขอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. Kanjana A. Self-care ability, social support and perception of health status of chronic patients [dissertation]. Chiang Mai: Graduate School Chiang Mai University; 2002.
2. Bloom BS. Taxonomy of education objectives : the classification of educational goals. handbook I : cognitive domain. London: Longmans; 1956.
3. Cobb S. Presidential Address-1976. Social support as a moderator of life stress. Psychosom Med 1976; 38:300-14.
4. House JS. Work stress and social support. Boston: Addison-Wesley, 1981.

5. Nanthamongkolchai S, Munsawaengsub C, Taecha-boonsermsak P, Powwattana A. The way of life of the elderly female who take care of grandchild in rural area of the northern Thailand. *Journal of Public Health* 2011;41: 29-38.
6. Taboonpong S, Suttharangsee W, Chaiyanka P. Evaluation of the world health organization quality of life measure form in the Thai elderly group. *Journal of Gerontology and Geriatric Medicine* 2001; 2(2): 6-12.
7. Tongdee J, Rongmuang D, Nakchatree C. Health status and quality of life among the elderly in the southern border provinces of Thailand. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health* 2012;22(3):88-99.
8. Koponrat K, Danaidutsadeekul S, Wanitkul N, Narkbun-num R. Predictors of quality of life among osteoarthritis patients after knee arthroplasty. *J Nurs Sci* 2560; 35(3): 94-105
9. Meeprasert T, Inpha S. Quality of life in knee osteoarthritis patients with total knee arthroplasty. *Journal of the Thai Orthopaedic Nurses Society* 2015;20: 7-15.
10. Chuen-im K. Health-related quality of life amongst elderly people with osteoarthritis at a community in Samut Sakhon Province [dissertation]. Bangkok: Graduate School Christian University.